

PSIHOLOGIE POLITICĂ

CURS

Prof.univ.dr. Alin GAVRELIUC

Facultatea de Sociologie și Psihologie

Universitatea de Vest din Timișoara

STEREOTIPURILE SOCIALE — DEFINIRE, TRĂSĂTURI, FUNCȚIE SOCIALĂ

- W. Lippmann (1922) = *rigiditatea* concepțiilor noastre, modul structurat anticipativ de a privi grupurile sociale: „**Imagini suprasimplificate din mintea noastră**“, acest ”ansamblu ordonează însă *lectura realității*, ne ajută să *facem față* asaltului de informații dinspre mediul social”.
  - Etimologic (lb. gr.) = *stereos* = solid, fix + *typos* = caracter.
  - *apriorism cognitiv / economie a gândirii*.
  - *ca o judecată de valoare pozitivă sau negativă, cristalizată sub forma unei convingeri*: „noi nu vedem înainte de a defini, ci definim înainte de a vedea“ (Lippmann, 1922, p. 13).

STEREOTIPURILE SOCIALE — TRĂSĂTURI, FUNCȚIE SOCIALĂ

- *Trăsăturile:*
  - **obiectul judecății** = **grupuri** rasiale, naționale, clasiale, profesionale ori politice și/sau relațiile între aceste grupuri;
  - intensă **încărcătură emoțională pozitivă sau negativă**, de acceptare sau respingere. Această încărcătură emoțională face ca o gândire bazată pe stereotipuri să avantajeze producerea conflictelor;
  - din punctul de vedere al **veridicității** sale, stereotipul este fie în discordanță totală cu faptele — caz rar —, fie **corespunde doar parțial faptelor** — mult mai frecvent —, ceea ce îi conferă aparența unei depline veridicități (ipoteza *kernel of truth*);
  - este **durabil și rezistent la schimbare** tocmai datorită independenței sale față de experiență și încărcăturii sale emoționale.
  - **geneza stereotipului este de natură socială** — *nu ne naștem cu stereotipuri!*
  - **funcția socială a stereotipului este de a păstra valorile și standardele** a căror însușire de către individ este privită de grup ca o premisă pentru integrarea sa în comunitatea de referință.

STEREOTIPURILE SOCIALE — TRĂSĂTURI, FUNCȚIE SOCIALĂ

- *Stereotipul filtrează informația și o direcționează conform dominantelor sale* - experimentul lui G. W. Allport și L. Postman (1947), în *studiul lor despre zvonuri*, o cercetare celebră, derulată asemeni unui „telefon fără fir” transferat în sfera comunicării sociale.
- *stereotipurile se caracterizează printr-o mare stabilitate („se perpetuează”) și se autoconfirmă:*
  - C. Word, M. Zanna și J. Cooper (1974)
    - 1. Intervievatori = A , Candidati = A + N (**complici** / performanță similară)
    - 2. Intervievatori = A (cu comportamentul 1 din 1 / **complici**), Candidati = A (cei tratați ca ”N” devin, simbolic, ”negri”).

FENOMENUL DISONANȚEI COGNITIVE

- „existența disonanței este psihologic inconfortabilă, din această cauză ea va motiva persoana în **încercarea de a reduce disonanța pentru a atinge consonanța** (...). Tot încercând să reducă disonanța prezentă, persoana va evita în mod activ situațiile și informația care ar putea să amplifice disonanța“ (Festinger, 1957, p. 10).

- $$\text{Rata disonanței: } Rd = \frac{\text{importanța} \times \text{nr. de cogniții disonante}}{\text{importanța} \times \text{nr. de cogniții consonante și disonante}} .$$

FENOMENUL DISONANȚEI COGNITIVE

- *procedee perverse de diminuare a DC:*
  - — încercarea de a reconcilia piesele de informație prin **suprimarea sau uitarea informației contrariante** („nici nu-mi pasă“, „asta nu are nici o importanță“);
  - — **explorarea unor informații noi, consonante, chiar dacă nu sunt adevărate** (asemenea primarilor care trec „spontan“ în tabăra partidului câștigător în alegeri, indiferent care este acesta, prin producerea unor mesaje de genul: „dacă stau să mă gândesc bine, faptul că mă mut în barca partidului de guvernământ mă ajută să fac bine oamenilor în mod nemijlocit, altfel nu aș avea nici o putere“);
  - — **activarea agresivității** și respingerea, pe temeiul „falsității“ lor, a tuturor informațiilor care contrazic „opiniile autentice“ („reproșul că sunt părtaș la multe nereguli e aberant, nici nu merită luat în discuție“).

FENOMENUL DISONANȚEI COGNITIVE

- Procedura experimentală a lui L.Festinger și J. Carlsmith (1959):
  - Sarcină monotonă // 1 dolar (condiția 1), fie cu 20 de dolari (condiția 2).
- Disonanța cognitivă e un mecanism universal — dar formele și intensitatea manifestării sale depind de apartenența socială, producându-se mai intens la „indivizii fără rădăcini“ (Clémence, 1989), și este tipică „claselor medii“, fapt ilustrat convingător în scenariul „jucăria interzisă“.

STEREOTIPURILE ȘI GÎNDIREA DOGMATICĂ

- *Gîndirea dogmatică este cea bazată preponderent pe stereotipii, afirma sociologul A. Schaff (1991/2007), aceea gîndire ce constituie o adevărată ferecare a minții.*
- A. Schaff, va stabili o opoziție între *politica dogmei* și *politica descoperirii*.
- „Politica descoperirii începe cu propoziția: *Deși noi știm cîte ceva despre noi înșine, despre lumea în care trăim, noi nu știm tot ce este de știut. Avem nevoie de cunoaștere suplimentară și o căutăm în mod activ. Procesul politic, real sau gîndit, este un mijloc de obținere de noi cunoștințe și o dată ce le obținem avem tăria să acționăm conform lor, în ciuda prețului ce-l avem de plătit. Cum stilul de gîndire și de acțiune care caută mereu se prelungește în comportament, politica noastră poate fi mai puțin dogmatică și mai mult orientată spre descoperire și chiar spre sacrificiu personal.*“ (Deutch, apud Colțescu, 1995, p. 45).

